

پژوهش و انتشارات فرهنگ‌کارانی عربی‌توصیری در ایران

فقط آنطوان نعمة، لوئیس عجیل، عصام مدوار و متی شماس دست در کار تحریر و نگارش آن بوده‌اند. پیشتر نیز آنطوان نعمة در بازنگری بخشن لغت و لوئیس عجیل در تحریر قسمت اعلام از *المتعدد في اللغة والاعلام* شرکت داشته‌اند.

ب - ویژگیها و شیوه آن: فرهنگ یک جلدی مصور و بسیار خوش چاپ *المتعدد في اللغة العربية المعاصرة* دارای هزار و شصصد و چهل و یک + سی و چهار صفحه سه ستونه غیرانگشتی در قطع وزیری است. از شمار مدخلهای این فرهنگ‌نامه عربی - عربی که همگی با رنگ فرم در آن وارد شده‌اند متأسفانه اطلاعی نداریم، ولی قدر مسلم آنکه بیش از همه واژه‌نامه‌های عربی - عربی یک مجلدی موجود واژه‌مدخل دارد. تأثیف این واژه‌نامه طی دو مرحله سیاهه برداری از واژگان صورت گرفته است. در نخستین مرحله، کمیته چهارنفره نگارش دو واژه نامه دوزبانه به تحریر درآورده‌اند: یکی *المتعدد الفرنسي العربي* (۱۹۷۲) و دیگری *المتعدد الانكليزي العربي* (۱۹۹۶). مرحله دوم فهرست برداری و استخراج واژگان، جست‌وجوی تمامی مفردات و عبارتهاي

الف - نگارنده آن: یکی از حوزه‌های فعالیتی مؤسسه انتشاراتی «دارالشرق» در بیروت نگارش و چاپ فرهنگ‌نامه‌های عربی یک زیانه و دوزبانه است؛ زیرا تاکنون کتابهای مرجع متعددی *المتعدد في اللغة والاعلام، المتعدد الأبيجدي، المتعدد الطلاق، المتعدد فرانسی - عربی، المتعدد انگلیسی - عربی، الفراند الدزیبة انگلیسی و انگلیسی - عربی، منحدل‌الحیب، دائرۃ المعارف مفصل پائزده جلدی* (نگارش فزاد‌افرام بستانی) به علاوه فرهنگ موربد بحث در اینجا را به چاپ رسانده است. این مؤسسه همچنین جهت روزآمد کردن شماری از این آثار تلاش کرده و می‌کند. بدین منظور هیأتی از کارشناسان و محققان صاحب نظر و دست اندر کاران زیده چاپ و نشر را به خدمت گرفته؛ مثلاً برای بازنگری و به دست دادن هیئتی نو از بخش «اعلام» *المتعدد*. که دارای حدود هجده هزار مدخل علمی (اسم خاص) است. از جمعی دوازده نفره با تخصصهای مختلف سودجوسته است. در کار نگارش و آماده‌سازی *المتعدد في اللغة العربية المعاصرة* نیز هشت تن برای تحریر و بررسی دوباره و نظارت بر آن همکاری داشته‌اند. از این میان

آن را از دیگر فرهنگهای لغت متمایز می‌سازد، اولاً وارد ساختن شمار فراوانی از شاهد مثالها و نمونه‌های برای تکمیل معادل گذاری و درک و دریافت بهتر و درست تر معناست. (ر.ک. «أخذ» و معادل گذاری آن) به سبب همین نمونه‌ها ارزش اثر تا حدود زیادی بالا رفته است. ثانیاً اشتمال آن است بر شمار فراوانی از واژگان معاصر که آنها را در هیچ واژه نامه معاصر دیگری سراغ نداریم و از این لحاظ خود می‌توانند مرجعی قابل و منبعی ارزشمند برای فرهنگ‌نویسان عربی - فارسی و فارسی - عربی در کشورمان باشد. نگارندگان در تأثیف المنجد فی اللغة العربية المعاصرة از نواد و پنج منبع - اعم از واژه نامه و غیره واژه نامه - عربی و همچنین چهل و پنج مأخذ لاتین سود جسته‌اند که همگی به استثنای لسان العرب، امروزی و معاصر است (به نقل از صفحات «أ - ب - ت - أ - ز» در آغاز کتاب).

در المنجد معمولی (فی اللغة) یک مقدمه صرفی زیرعنوان «بعض احکام قیاسیة» و یک مؤخره شامل پاره‌ای ضرب المثلهای عربی با عنوان «فرائد الادب» می‌یابیم که این هر دو در جای خود

عربی امروزی و مورد کاربردی است که در دو زبان انگلیسی و فرانسه نبوده است. این بخش خود یک چهارم کل فرهنگ را تشکیل می‌دهد. مؤلفان مدعی اند شرحها و معادلها را به شیوه معادل گذاری در فرهنگ لغتهای فرانسه و انگلیسی به گونه‌ای علمی وارد ساخته‌اند. (به نقل از مقدمه واژه نامه) اما آنچه در این فرهنگ تازگی دارد و بی سابقه می‌نماید و

لـِصْنَى

- کرکد • کرکدن: ... / کرنش • گُریش؛ ... / جنگ • منجینیق ...
- کتلک • کاٹولیکی: ... / کمح • گماح: ... / کمبی • کمپیوٽر ...
- اما گاه نیز همین ریشه فرضی پیش از آن مدخل غیر عربی ...
- درج نمی شود، بلکه عین آن ذکر می شود؛ مانند گمیون • گمیون ...
- گمنجه ... / گمنجه • گمنجه: ... / رادار • رادار: ... / کتراتو ...
- کستراتو: ...

۵- در مورد معادل گذاری مصادرها باید گفت هر چند در هیگر واژه نامه‌های عربی این روزگار به طور جداگانه معادل یابی شوند و با قرار گرفتن پس از فعل به همان معادل یابی سنده می‌شود، ولی در این فرهنگنامه پس از معادل یابی اهم به طور مستقل شرح و معادل گذاری می‌شوند.

۶- ط ممّا اگر فعلی به واسطه یک حرف جز
خالی است و ممّا مشتق از آن نیز با
د (ستم من... / اسقّوْم من...).
مشتق از فعل اعم از اسم

۷- پاره‌ای از مدخلهای غیرمفرد در اینجا آورده شده است:

بِيَرْدُ هَرَارُ گَرْفُونْ

۸- ترکیب اضافی، ترکیب جار و مجروري، منسوب و موصول در المنجد فی اللغة العربية المعاصرة وارد شده: سیت العحسن، سلطان ابراهیم، رسوم استباقیة، للغاية، قروسطی.

۹- در این هنگ نعمت نی به مانند «المعجم ال سبط»

و با همان ترتیب و انشاد را می‌دانند. خاص نیز تکرار شده است.
به علاوه، واژه‌نامه حاضر در متن بودن، ذکر ریشه پیش از
مشتقات اسمی و فعلی آن را در مورد مکان و مکانگاه و خاستگاه یک واژه
در داخل پرانتز، اینکه در آن صفحه و در گوشة بیرونی
آن دو واژه بیاید تا اولین را بازخواهید. آن صفحه را مشخص
کند، نوع نشانه‌های اختصاری است که به کار رفته، تقدیم
فعل بر اسم در مدخلهای مخصوصی صوریها و صفحه تابلوها،
سه ستونه بودن صفحه‌های اختصاری، چاپ دورنگ (مدخلها و
ریشه‌ها بارینگ قیمتی) و... به مانند المبجد فی اللطف
است؛ اما برخلاف اینکه در ارائه معانی و برای نهاده‌های
گوناگون یک مقدار مخصوصی است، اختصاری استفاده نشده، واژه مدخلهای
دارای اشتراکاتی است که اختصاری ستاره مشخص نشاند
مانند واژه‌نامه انگلیسی (روحی بعلکی) هیچ مدخل
اسمی ای نداشته باشد، شرایح نیست. همچنین پس از هر فعل
اسم یا مفعول این اشاره از آنها آمده، نه اینکه مانند المبجد
معمول است که مدخلها و سپس تمامی اسمها، غالباً تصعنی
اسمهای معمولی خالی جدا وارد شده (در. ک. اُسیطبل، مسیکن)
که در اینجا مذکور شده است. این اشاره از تلاشی
که در المبجد معمولی مرسوم نیست (در. ک. صدق)،

که معادل گذاری پاره‌ای مدخلها نیز توانند این را برسانند.
ر.ک. «آنچه، آخوند، ادب»، اما و ایشان، ۱۳۹۰، ص ۲۷۴-۲۷۵

۲- در ترتیب فعل و افعال خیلی از فرهنگ نامه های دیگر ابتدا فعل و سپس اسمهای مشتق از آن را با اندیاد اینها می شود (برای نمونه در متن «استفعال» در باب «استفعل» که اغلب «فعل و فاعل» را در اینجا معرفی کرد) و سپس باب «استفعل» در افتقل، استفعال و تفاععل را معرفی می کند. پایان قرآن می گیرد (کاش خود مؤلفان رویه خود را در این باره در آغاز کتب تعیین می کرددند و براساس آن پیش می رفتد).

۳- در اینها متعددی برخلاف دیگر اغلب واژه نامه ها در

۴- اغلب سعی شده بای کلمات غیرعربی دخیل و معرب
با حداکمان رشه‌ای فرضی محاد شد؛ مثلاً «کسما» کسما له:

هُمَزَة، وَيْلَة)).

۱۸- شکل جمع اسمهای مفرد چیزی است که در موارد بسیار، مورد نیاز مراجعه کننده به فرهنگ لغت است؛ حال آنکه در این «المنجد» شماری معتبر از مفردات بدون شکل جمعشان وارد شده است: «گرد، کرخانه، کاریکاتور، کشکول، مکروب، همه، مهم، مکینه، امثولة، کامیرا، قائم مقام، کرکنده، گریش، گمیاله، کفت، کلپتان، کمنجه، کمبیاله، کمب، کرنافه، کوردون، لقبه، لنش، ممز، هیكتار، هرمون، کیاک، کروموسوم، فاصره، قاطرها، قیاحجه و ...»

۱۹. با همه دقتی که از سوی مؤلفان و ناشر کهنه کار این اثر در به دست دادن واژه‌نامه‌ای بی‌غلط استورت گرفته، به نظر می‌رسد باز اهمالهایی در آن راه یافته: مثلاً در توضیح و شرح واژه «الکرڈ» آمده: «... قوم یسکنون شمال عراق شرق ایران...» که «جنوب شرق ترکیا و غرب ایران» نوشته است. / «کوثر» در ترتیب الفبا خود قرار گرفته؛ در حالی که از ریشه «ک ث ر» مشتق است که باید در ذیل همان نوشته قرار می‌گرفت. / «مکروب» هم در زیر ریشه «ک رب» نوشته گرفته و معادل یابی شده و هم در ترتیب الفبا خود در نوشته نداشته به نظر می‌آید با توجه به لاتین بودن آن نیازی به نوشتن اول نبود. / یا مثلًا «مؤلفان» (الدّة) را که از ریشه «ول» داشته باشند در همین ریشه حاضر قرار داده اند و هم در ریشه «ل» نوشته ممکن است برای مراجعته کننده به فرهنگ این گمنامه نداشته باشند؛ اما ریشه این واژه «ال دی» هم هست. / در توضیح این واژه نوشته: «... فعل ماضی ناقص ...» که خوب تر بود گفت: «... فعل ماضی ولی زمانی صلی آن حال است. / یا مثلاً ...» و «بدون ذکر مدخل اتفاقیاء» جمع آن یعنی «فیافی» (فیافی) نادویمه (راه میان بر) کرفته (کراوات). / «کلبة» مدعی معنای دوم واژه دخیل «کیوی» (یعنی همان گیله) نیست) از قلم افتاده و اصلاً در فرهنگ لغت حاضر نوشته «القرامطة» به بخش تاریخی رجاع داده شده و «القرامطة» نوشته «اعلام» المتبعده که البته فرهنگ لغت جمع سوم نیست.

۲۰- مؤسسه مقدمه کوتاه خود بر این اثر فقط به صورتی موج بروند کار تأثیف و نگارش سخن گفته، ولی کاشان دو واژه نامه متن اللغة و المعجم الوسيط در کتابان یا خود دارالمشرق به صورت مفصل و دقیق آورده است که اثر حاضر واژه نامه ای نوین است و برای مخاطب این زبان و غيرعرب زبان خود تازگی دارد.

در دست باسابقه‌ای که از المنجد فی اللغة سراغ
داریم، اینکه چاپ حاضر از این المنجد فی اللغة
نخستین چاپ است، انتظار می‌رود در
و دن اصلاحات و اضافاتی، نارسیهایها و
ترمیم شود، به امید آنکه این اثر ارجمند از سوی
تن از عزیزان فارسی دانی صاحب‌همت به فارسی
شمه شود و در ملاقبه مندان قرار گیرد.

قارون: تعريب لاسم كريزيوس آخر ملوك ليديا... / توراة: أسفار موسى الخمسة... / غِستاپو: الشرطة السرية النازية / أنتربول: بوليس دولي... / جاز: موسيقى راقصة... / ديجولوي [منسوب به زنزال دوگل] / ديكارتي [منسوب به دكارت] / سلجوقي / ابتي / ترتى / تايلندي / الگرد: قوم يسكنون شمال العراق و...».

۱۱- در فرهنگنامه عربی - عربی حاضر به اسم مصدر حتی به آن صورت کم رنگ و مورد اختلافی که در پاره‌ای فرهنگ‌های لغت دیگر از آن (که یک گونه مصدری کاملاً سماعی است) ارائه می‌دهند و یاد می‌کنند اشاره‌ای نشده؛ ر.ک به: «سلام» در هر دو المنجد و «الجایة» در المنجد معمولی:

۱۲- در این اثر زادگاه و خاستگاه و اثر دخیل یا معزب و اینکه اصلاً به کدام زبان نسبت و تعلق دارد در داخل پرانتز و آنسته پس از شرح و معادل گذاری آن تعیین می شود (ر.ک. به: ساقی: (ح) ساکی (أميركية). نیز در مواردی بسیار اندک و در داخل پرانتز به کشورهای عربی ای که یک واژه در آنچا مورد استعمال دارد اشاره می شود: ششنجی (في مصر)، أضاليا (في لبنان و سوريا)...، بشملة (في مصر)...، جَبَصِين (في لبنان و سوريا)....

۱۳- مدخلهای دو یا چند تلفظه گاهی در کتاب هم قرار می‌گیرند و سپس شرح و معنامی شوند، مانند «مناخ او مناخ...»؛ ولی گاه نیز ابتدا یک تلفظ به همراه معادل گذاری و سپس ضبط و تلفظ دوم جای می‌گیرد؛ رک به: حَزِيرَانِ... ، حَزِيرَانِ که انتهی شده بحسب سندیده و آسان‌سازی است.

۱۴- مؤلفان از شش نشانه اختصاری در زمینه اطلاعات
مشتمل (جمع، جمع‌الجمع، اسم جمع، مؤنث، مصدر) و
نشانه دیگر برای تعیین حوزه‌ها و موضوعهای
اطلاعات سود برده‌اند.

فقط این اتفاق را می‌توان با داشتن گروگ تر نشانه آغاز ریشه ولی دایره سیاه رنگ در پایه هر چند مدخلهای فرعی از پیش از خود است (ر.ک.). این اتفاق را می‌توان میله از واژه‌نامه‌های امروزی در این واژه‌نامه معرفی کرد: برای نشان دادن حرکت عین الفعل مضارع از ترکیب *نیز خط* برای یاروی آن خط استفاده شده. نیز علامت خط را می‌توان با اضافه کردن سقف جزو به این معناست که آن واژه مدخل با آن حرکت می‌شود و این تازه‌ای

مکتبہ اسلامیہ ملکہ سروینا میں ایک ایسا کاروبار تھا جو اپنے
کام کے لئے بس اپنے اپنے نام کے طور پر کام کرتا۔ اس کا نام
کاروبار ایک ایسا کاروبار تھا جو اپنے اپنے نام کے طور پر کام کرتا۔ اس کا نام

معادل کداری به شرح و ذکر یک متراوف پست
یک واژه چند متراوف داشته باشد همه آنها در معادل
درج نمی شود. برای نمونه نگاه کنید به: «هر چهار، کرکدن، و مر
در هر یک از دو فرهنگ لغت المورد و المنتجد حاضر.

۱۷- در مواردی بسیار اندک در معادل یابی پاره‌ای مدخلها،
مقداری از آن را می‌توان استشهاد شده بدون اینکه اثاب